

N:o 1.

Ank. till Riksd. kansli den 26 april 1907, 4,30 e. m.

Sammansatta beviltnings- och lagutskottets utlåtande i anledning af väckta motioner rörande införande af kommunalt veto med allmän folkomröstning i fråga om försäljning af brännvin samt vin och öl.

Genom fyra särskilda, inom Andra Kammaren väckta motioner har frågan om införande af så kalladt kommunalt veto med allmän omröstning beträffande försäljning af brännvin samt vin och öl åter bragts under Riksdagens pröfning.

I motion n:o 13 har sålunda herr *G. Thavenius* anfört följande:

»De olycksbringande följder, som dryckenskapen drager öfver individen och samhället, äro numera, tack vare vetenskapen och statistiken, så allmänt kända, att jag därom här ej torde behöfva yttra mig. Då det, som sagdt, ej blott är den enskilde medborgaren, utan äfven samhället, han bebor, som lider af dessa följder, har lagstiftningen redan tillerkänt kommunen medbestämmanderätt, då fråga blir om beviljande af sökt rättighet att öppna utskänkning eller minuthandel med rusdrycker. Men då faran, som här hotar, är lika stor för hvarje medborgare, oafsedt kön eller förmögenhetsvillkor, synes det vara rätt och billigt, att, då omröst-

*Motion
II: 13.*

Bih. till Riksd. Prot. 1907. 5 Saml. 2 Afd. 1 Häft. (N:o 1).

ning i stads- eller landtkommun skall förekomma rörande krogrättigheter, denna omröstning må ske så, att hvarje välfrejdad och till myndig ålder kommen man och kvinna, som är inom samma kommun mantalsskrifven, äger en röst. Denna tanke är ej ny inom Riksdagen. Redan 1893 väcktes af ledamoten af denna kammare, herr J. Anderson i Tenhult en motion i samma syfte som denna, och hvari han föreslår, att sådan omröstning skall ske på sätt, jag här framställt.

En lag är god, då den uppbares af en stark opinion. Det torde därför böra bestämmas, att vid sådan omröstning, som här föreslås, måste fordras en majoritet af minst $\frac{2}{3}$ af de afgifna rösterna, och att ett så af kommun fattadt beslut ej må ändras förrän efter 5 år, då ny omröstning sker, då någon inom kommunen det fordrar.

Då en stad eller kommun under alla omständigheter får bära svåra följder af ett inom densamma florerande krogväsen, måste hvarje rättänkande medborgare erkänna, att det också borde vara hvarje stads och kommuns fulla rätt att genom personlig röstpluralitet bestämma, huruvida den åstundar krogrörelse eller icke, hvarför jag vågar föreslå:

dels att Riksdagen behagade för sin del besluta om sådan förändring af kungl. förordningarna angående försäljning af brännvin och med dem jämförliga spirituösa drycker, att Konungens befallningshafvande icke äger rätt att mot någon vederbörande kommuns beslut för längre eller kortare tid meddela rätt till utskänkning eller försäljning till afhämtning af nämnda drycker, Konungens befallningshafvande dock obetaget att, då sådana omständigheter anses föreligga, neka dylika rättigheter på en viss ort;

dels att sådant beslut fattas genom allmän omröstning, i stad inför magistraten, i kommun inför stämmans ordförande, då hvarje välfrejdad, myndig och inom staden eller kommunen mantalsskrifven man eller kvinna äger en röst;

samt att för sådant besluts bindande kraft erfordras en majoritet af minst $\frac{2}{3}$ af de afgifna rösterna, och må sådant beslut ej kunna ändras förrän efter 5 år.»

Motion
II: 14.

Med i allt väsentligt samma motivering, som ofvan anförts, har herr *Thavenius* i motionen n:o 14 föreslagit,

»dels att Riksdagen behagade för sin del besluta om sådan förändring af kungl. förordningarna angående försäljning af öl och vin, att Konungens befallningshafvande icke äger rätt att mot någon vederbörande kommuns beslut för längre eller kortare tid meddela rätt till försäljning

af dessa drycker, Konungens befallningshafvande dock obetaget att, då sådana omständigheter kunna anses föreligga, neka dylika rättigheter på en viss ort;

dels att sådant beslut fattas genom allmän omröstning, i stad inför magistraten, i kommun inför stämmans ordförande, då hvarje välfrejdad, myndig och inom staden eller kommunen mantalsskrifven man och kvinna äger en röst;

samt att för sådant besluts bindande kraft erfordras en majoritet af minst två tredjedelar af de afgifna rösterna, och må sådant beslut ej kunna ändras förrän efter 5 år.»

Vidare hafva herr *E. Beckman* i Djurholm *m. fl.*, med instämmande af 63 af Andra Kammarens ledamöter, i motion n:o 123 föreslagit,

*Motion
II: 123.*

»att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen af förslag till sådan ändring i kungl. förordningen af den 9 juni 1905 angående försäljning af brännvin, hvarigenom införes så kalladt kommunalt veto med allmän omröstning enligt i hufvudsak följande allmänna bestämmelser:

När i stads- eller landtkommun fråga uppstått, att rättighet till detaljhandel med brännvin må meddelas, åligger det Konungens befallningshafvande, därest inom viss tid skriftlig ansökan inkommer, undertecknad af välfrejdade, till myndig ålder komna män och kvinnor, som äro medlemmar af kommunen och svenska medborgare, till ett antal, motsvarande minst en tjugondel af kommunens mantalsskrifna folkmängd, att förordna om anställande i kommunen af omröstning rörande den sålunda väckta frågan.

I denna omröstning, som sker med slutna sedlar och som gäller endast förbud eller icke förbud mot ifrågavarande upplåtelse af försäljningsrättigheter, äger en hvar välfrejdad myndig man eller kvinna, som är medlem af kommunen, att deltaga.

Om mer än hälften af de i omröstningen deltagande rösta för förbud, träder detta i kraft på den tidpunkt, då förut beviljade rättigheter upphöra.

Frågan kan åter väckas först efter tre år. Besvär må endast anföras, om beslutet förmenas icke ha tillkommit i laga ordning. Om det af denna anledning undanröjes, skall Konungens befallningshafvande förordna om anställande af ny omröstning.»

Till stöd för detta yrkande, hafva motionärerna anfört följande:

»Allt allmännare synes den uppfattningen göra sig gällande, att det så kallade kommunala vetot i fråga om rusdrycksförsäljning och framförallt utskänkning bör göras mera effektiv.

Riksdagens nykterhetsgrupp har också gifvit ett kraftig uttryck åt denna öfvertygelse, då den på sitt program bland reformer, för hvilka gruppen vill verka »under den närmaste framtiden», äfven upptagit: effektivt kommunalt veto mot rusdrycksförsäljning».

Med »rusdryck» afses i här anförda uttalande naturligtvis likaväl öl och andra starkare maldrycker som brännvin och därmed jämförliga drycker. Särskildt för landsbygden är nämligen ölet fullt ut lika mycket som brännvinet en källa till dryckenskap och alkoholism i alla dess yttringar. Rusdryck som rusdryck — lagstiftningen bör opartiskt rikta sina restriktiva bestämmelser mot dem båda.

Af formella skäl måste yrkanden rörande ändringar i gällande förordning angående försäljning af brännvin och i förordningen angående försäljning af öl och vin frambäras i skilda motioner. Men den allmänna motiveringen kan i allt väsentligt göras gemensam för de ändringar vi föreslå i lagstiftningen rörande båda de till sina verkningar så nära besläktade slagen af rusdrycker.

För vinnande af målet »effektivt kommunalt veto» fordras närmast, att icke mot kommunalrepresentationens uttalande genom högre myndighets ingripande försäljning af starka drycker tillåtes i större utsträckning, än kommunen anser önskvärdt. Åtskilliga förändringar i syfte att ur nu bestående lag aflägsna vissa af de bestämmelser, som i detta afseende åt Konungens befallningshafvande tillerkänna förmynderskap öfver kommunerna, äro härför behöfliga.

Det kräfvdes emellertid långt mera ingripande åtgärder för att *kommunens* självbestämmanderätt skall kunna ställa ett effektivt veto mot rusdrycksförsäljningen, framför allt om man med kommunens vilja förstår den uppfattning, som gör sig gällande hos flertalet af dess myndiga medborgare. Med nu rådande fyrskala är det mycket vanligt, att ett ringa fåtal bestämmer sakens utgång i strid med ett långt öfvervägande flertal.

Det torde vara obehöfligt att närmare ingå på detta förhållande; känd sak är så godt som vittnad. Vi tillåta oss dock att erinra om några af de fyrksegrar för utskänkning, som i pressen meddelats från de senaste höststämmorna:

I Borgsjö tillstyrktes utskänkning af öl å järnvägshotellet i Ånge med

13,244 fyrkröster, afgifna af 14 personer — däribland två representanter för bolag med tillhoppa 10,000 fyrkar — mot 8,423, afgifna af 123 röstande. I Hvena tillstyrktes utskänkning å Hultsfreds järnvägsstation med 5,333 fyrkar af 5 röstande mot 2,330, afgifna af 26 röstande. I Leksand tillstyrktes utskänkning å de båda hotellen med icke uppgifvet antal fyrkröster, afgifna af 18 personer mot 120. I När socken röstade 13 personer med 407 fyrk mot en ansökan om rätt att försälja öl och vin till afhämtning; för ansökningen röstade 3 personer med 569 fyrk, däribland sökanden själf med icke mindre än 424 fyrk. I Elfkarleby tillstyrktes en ansökan om rättighet att utskänka öl och vin i Turisthotellet och Brostugan af 9 personer med 11,309 fyrkar mot 70 röstande, som förfogade öfver 4,256 fyrkar. I Ytterlännäs tillstyrktes ett par ölutskänkingsrättigheter med 5,917 fyrkröster af 18 röstande mot 4,768 af 79 röstande. Och så vidare.

Ofvanstående förteckning är icke fullständig, men torde få anses tillräckligt belysande. Erinras bör därjämte, att säkerligen i icke så få kommuner frågans utgång hängt på ett hår, så att en obetydlig förstärkning åt storfyrkarna skulle medfört, att utskänkingsrättigheter tillstyrkts mot det stora flertalets önsknings. Så utvisade exempelvis omröstningen rörande utskänkingsrättighet för Vingåkers hotell 10,237 afstyrkande röster, afgifna af 107 röstande mot 10,041, afgifna af 18 röstande, hvilka voro för bifall. I Björskog afslog stämman med 3,772 fyrkar af 37 röstande en ansökan om rätt att utskänka vin och maltdrycker mot 3,144 fyrkar af 5 röstande, som tillstyrkte ansökan. Och så vidare.

Med slika illustrationer af nu gällande fyrkskalas orättfärdighet för ögonen, finna vi det naturligt, att krafvet på en ny tingens ordning oafvisligen framträder särskildt just i fråga om behandlingen af spörsmål, som röra utskänkning af rusdrycker af olika slag.

Oberoende af fordran på reform af den kommunala rösträtten i allmänhet, har därför från nykterhetsvännernas sida redan tidigt yrkats, att i hit hörande frågor måtte, utan afvaktande af den kommunala rösträttsfrågans slutliga lösning, införas ograderad rösträtt med en röst för hvarje röstande, vare sig denna rätt skulle inskränkas till de redan nu kommunalt röstberättigade eller utsträckas till alla myndiga män och kvinnor.

Så mycket mera har man ansett sig äga skäl för en sådan fordran, som ju försäljningen af rusdrycker — det må nu vara brännvin eller öl — ej blott är en närings- eller skattefråga, utan 'en sedlighetsfråga, som

på det närmaste berör den enskildes lif och familjelifvet' och just därför påkallar en röstgrund, genom hvilken 'personlighetsprincipen kommer mera till sin rätt'. Försäljningen af rusgifvande drycker får således icke af lagstiftaren behandlas som ett medel att taga ut skattebidrag ur de breda lagren, ej heller från synpunkten af enskilda tillverkares och försäljares vinst, utan »fastmer som ett ondt, som bör begränsas och mot hvilket samhället bör taga i anspråk sina medlemmars moraliska kraft. Och denna kraft väckes och sättes i verksamhet i samma mån som arbetet icke längre synes hopplöst, utan utsikt öppnas att kunna göra något till att slutligen bekämpa det onda».

Ofvan angifna uppfattning har vid upprepade tillfällen med styrka häfdats äfven inom Riksdagen i Andra Kammaren. I en mycket beaktad motion har därjämte framhållits, att om man åtminstone i denna sak afstode från det kommunala förmögenhetsväldet och i stället införde en på allmän rösträtt grundad kommunal vetorätt, så skulle nykterhetsintresset få göra sig gällande mera omedelbart utan att behöfva bemäktiga sig ledningen vid vissa kommunala val, »där man borde mera taga hänsyn till en persons allmänna lämplighet än till hans ståndpunkt i en speciell, om än så viktig fråga».

Ja, själfva bevillningsutskottet har i princip gifvit sin sanktion åt krafvet på en reform i angifna syfte, då det 1893 vid behandlingen af ett då framställt förslag om s. k. lokalt veto enhälligt yttrade, att »det kan med skäl sättas i fråga, om ej i nu berörda angelägenhet större inflytande inom kommunen borde tillerkännas flertalets åsikt».

Men flertalet är ju just de små fyrktalens innehafvare eller de helt och hållet rösträttslöse, bland dem i främsta rummet kvinnorna. Och det torde vara en allmän iakttagelse, att det är just inom dessa klasser man finner en utbredd önskan, att det måtte stå helt i hvarje kommuns egen hand att genom flertalets röster kunna befria sig från rusdrycksförsäljningen. Redan en af det kommunala vetots tidigaste förkämpar i Riksdagen, J. Anderson i Tenhult, framhöll (1893), att man 'rätt ofta hör arbetarna bestämdt förklara, att om de hade afgörandet i sin hand, skulle lokaler för försäljning af spirituosa snart upphöra att finnas till. Hustrur och mödrar — tillägger han — uttala sig än oftare i samma riktning.'

Denna sunda folkinstinkt torde sedan dess ha vaknat i långt större omfattning och grundas alltmera på en målmedveten, af vetenskapen bestyrkt öfvertygelse. Insikten om de starka dryckernas fullständiga um-

bärlighet, deras riksfördärflika inflytande och om striden mot deras herravälde som ett samhällets nödvärn har spridt sig till allt vidare kretsar. I samma mån har också krafvet på effektiv kommunal själfbestämmningsrätt, frigjord från fyrskalan, alltmera trängt sig i förgrunden.

I utlandet är det särskildt Norge, åtskilliga af Nordamerikas förenta stater och Kanada, som gifvit vidsträckt tillämpning åt den kommunala själfbestämmningsrätten medelst allmän omröstning rörande försäljningen af starka drycker.

I de norska städerna är, som bekant, brännvinsförsäljningen i allmänhet ordnad enligt det så kallade Göteborgssystemet. Men bolags upprättande, liksom fortsättning af dess rörelse, är underkastad folkomröstning. I sådan omröstning äga att delta samtliga inom kommunen bosatta män och kvinnor öfver 25 år, som icke förlorat sina medborgerliga rättigheter i följd af brottslig handling eller stå under tilltal för vissa gröfre brott, äro under förmyndare eller i konkurs eller åtnjuta fattigunderstöd eller mottagit sådant understöd näst föregående år. Omröstningen är hemlig och sker med sedlar, på hvilka det står »ja» eller »nej». »Ja» betyder *för*, »nej» *mot* bolags upprättande eller fortsättande. Beslutet, hur det än utfaller, gäller för en tid af sex år, räknadt från påföljande års ingång. Ny omröstning sker dock endast, ifall sådan före utgången af januari månad sista året af perioden påyrkas af så många röstberättigade, att de utgöra minst en tjugonedel af hela antalet vid förra omröstningen i röstlängden uppförda röstberättigade.

Inom Nordamerikas förenta stater tillämpas folkomröstning rörande försäljning af rusdrycker af alla slag inom minst tjugutre af unionens stater. Inom sex af dessa är dock omröstningen begränsad till landskommuner och icke medgifven i städerna.

De närmare bestämmelserna växla i brokig mångfald: i åtskilliga stater föreskrifver lagen, att omröstning måste äga rum med bestämda mellantider, i andra lämnas initiativet åt ett visst antal röstberättigade — en tredjedel, en fjärdedel, en tiondel o. s. v. af valmanskåren. Äfven i det senare fallet föreskrifvas vissa mellantider för omröstningen: hvarje år eller icke oftare än hvarannat, hvar tredje eller hvar fjärde år.

Ej heller i fråga om valdistriktens omfång råder en för de olika staterna gemensam praxis. Stundom omfattar omröstningen en hel provins (county) i stället för en enda kommun, stundom kan i en stad hvarje kvarter (ward) rösta för sig utan hänsyn till kringliggande stads-

delars önskningsar. En särskild form af omröstning förekommer i vissa städer, där tillstånd till utskänkning endast beviljas, ifall ansökan förordas af flertalet bofaste och fastighetsägare vid den sida af gatan, där utskänkningslokalen förlägges eller, om rörelsen öppnas i ett hörnhus, af flertalet bland de vid båda gatorna boende personer af nyss nämnda kategorier.

Gemensamt för tillämpningen af de olika metoder, som användas, synes vara, att omröstningen i *praktiken* inskränkts till landsbygden och till mindre städer med ett invånarantal af högst 7—8,000 invånare.

Verkningarna af det på detta sätt införda lokala förbudet anses, såvidt vi inhämtat, vara synnerligen tillfredsställande. Detta vitsordas äfven af bestämda motståndare till s. k. »förbudslagstiftning» (prohibition) i egentlig mening.

Bland de länder, för hvilka alkoholstatistik finnes, torde Kanada jämte Finland och Norge uppvisa den minsta förbrukningen. Där har sedan längre tid tillbaka lagen (the Scott Act 1878) medgifvit s. k. lokalt veto efter allmän omröstning. Rätt att deltaga i omröstningen har en hvar, som är röstberättigad vid val till parlamentet. Om tjugufem procent af valmännen inom en provins eller en stad begära omröstning skall sådan äga rum. Om hälften eller flera af de afgifna rösterna äro emot tillämpning af den s. k. prohibitiva paragrafen i lagen, har frågan förfallit och kan icke ånyo upptagas förrän efter tre år.

Såsom redan blifvit erinradt, ha yrkanden på kommunalt veto med allmän omröstning vid upprepade tillfällen framburits inom den svenska Riksdagen — hittills dock endast i fråga om brännvin och därmed jämnställda drycker. Första gången skedde detta 1893 i den redan berörda motion, som frambars af J. Anderson i Tenhult. Förslaget gick ut på att såväl man som kvinna efter fyllda tjuuguett år skulle äga att deltaga i omröstningen. Densamma skulle afse, dels huruvida försäljning skulle få äga rum, dels, i händelse sådant medgäfves, huru många försäljningsställen skulle inrättas. Äfven angränsande kommuner skulle få rätt att deltaga i omröstningen, hvarvid deras röster skulle åtnjuta samma värdeberäkning som den kommuns, hvilken frågan närmast gällde. — Motionen afslogs, och äfven då den följande år i form af en »massmotion» förnyades, röntes den samma öde.

Vid 1895 års riksdag frambars af herrar Oskar Eklund, Ad. Hedin

m. fl. i Andra Kammaren en motion i väsentlig öfverensstämmelse med gällande stadganden i norska lagen. På ansökan af minst en tjugodel af kommunens mantalskrifna folkmängd skulle omröstning anställas rörande väckt fråga om utskänkingsrättighets beviljande. Alla välfrejdade medborgare, tillhörande kommunen, skulle äga rätt att deltaga i omröstningen, som endast skulle gälla förbud eller icke förbud mot ifrågavarande upplåtelse af försäljningsrättigheter. Om förbudsvännerna segrade, skulle förbudet träda i kraft på den tidpunkt, då förut beviljade rättigheter upphörde. Frågan skulle åter kunna upptagas först efter tre år.

Såsom icke väckt i behörig tid, kom denna motion aldrig under Riksdagens ompröfning. Men vid följande års riksdag framlade herr Eklund m. fl. ett nytt förslag, som dock till sin omfattning var mindre långt gående. Motionärerna vid föregående riksdag ville öfverlämna åt alla kommunens välfrejdade, myndige medborgare att antingen tillåta försäljning och bestämma rättigheternas antal eller förbjuda upplåtelse af rättigheter. Nu yrkades blott, att rätt skulle tillerkännas kommunernas medlemmar att genom allmän omröstning uttala sitt veto mot ett i stadgad ordning väckt förslag om rättigheters beviljande. Således blott »afvärjande af en åtgärd, som flertalet ogillar, ej det positiva beslutet om upplåtelse af rättigheter och deras antal flyttadt från kommunala myndigheter och ämbetsverk». »Detta kan omöjligt», säga motionärerna, »i någon ringaste mån träda någons rätt eller kommunens välförstådda intresse för nära».

Icke heller detta modifierade förslag vann Riksdagens godkännande.

Vid samma riksdag väckte herr E. J. Ekman m. fl. en motion om allmän omröstning i hithörande frågor, men med rösträtten begränsad till de kommunalt röstberättigade — i anslutning således till de förslag om den politiska rösträttens utvidgning, hvilka stannat vid det s. k. kommunalstrecket.

Äfven denna motion afslogs, liksom ock en af herrar E. G. Åkerlind och C. P. Jansson i Edsbäcken vid 1902 års riksdag gjord framställning om lokalt veto i öfverensstämmelse med 1894 års förslag.

Det synes oss, som uppfattningen både inom och utom Riksdagen på senare tiden i vissa afseenden undergått en så väsentlig förändring, att rätta ögonblicket nu är inne att ånyo frambara förslag om kommunal vetorätt mot försäljning af rusdrycker, grundad på allmän omröstning med lika rösträtt för myndiga män och kvinnor. Tanken på den allmänna rösträttens tillämpning på ett speciellt, noga begränsadt område af det

kommunala lifvet lär numera knappast förefalla lika främmande för våra förhållanden, som fallet var för blott några år sedan. Vidare har ju samtidigt med krafven på såväl politisk som kommunal rösträttsreform det berättigade i kvinnans inflytande på det offentliga lifvet vunnit allt större erkännande. Man har också inom alla samhällsklasser vaknat till insikt om den oafvisliga nödvändigheten att bryta rusdryckssedens tyranni — framför allt då det gäller en liten nation som vår, hvilken behöfver spänna alla sina krafter för att häfda sin plats bland kulturens bärare och för att vinna ökad styrka inåt och utåt. Slutligen bestrider knappast någon, att det här ligger fara i dröjsmålet: med hvarje år, som går, skjuter rusdryckshandteringen och dess intressen allt djupare ekonomiska rötter, på samma gång som »alkoholismen» — rusdryckernas fördärflika följd på olika områden — griper allt vidare omkring sig och hotar att undergräfvä äfven kommande släktens fysiska, ekonomiska och sedliga utveckling.»

Motion II:
124.

Slutligen hafva samma ledamöter af Andra Kammaren, som afgifvit motionen n:o 123, i motion n:o 124, med instämmande af 54 af kammarens ledamöter, anfört följande:

»I en denna dag afgifven motion ha vi hemställt om vissa ändringar i gällande brännvinsförsäljningsförordning, i syfte att tillstånd till detaljhandel med brännvin skall göras beroende af allmän omröstning inom vederbörande kommun.

Att det ur nykterhetens synpunkt är lika befogadt, att kommunens medlemmar erhålla en utsträckt själfbestämningsrätt i fråga om försäljning af vin och öl, synes oss ligga i öppen dag. Åtminstone för landsbygden är ölet numera fullt ut lika mycket som brännvinet en källa till dryckenskap, förfall och oordningar.

De skäl, som anförts i den nyssnämnda motionen till stöd för vårt yrkande på s. k. kommunalt veto medelst allmän omröstning, gälla därför också i afseende på försäljningen af vin och öl. Under hänvisning i tillämpliga delar till den motivering, som finnes intagen i sagda motion, tillåta vi oss hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen af förslag till sådan ändring i kungl. förordningen af den 9 juni 1905 angående försäljning af vin och öl, hvarigenom infördes s. k. kommunalt veto med allmän omröstning enligt i hufvudsak följande allmänna bestämmelser:

När i stads- eller i landtkommun fråga uppstått, att tillstånd till försäljning af vin eller öl må meddelas, åligger det Konungens befallningshafvande, därest inom viss tid skriftlig ansökan inkommer, undertecknad af välfrejdade, till myndig ålder komna män och kvinnor, som äro medlemmar af kommunen och svenska medborgare, till ett antal, motsvarande minst en tjugondel af kommunens mantalsskrifna folkmängd, att förordna om anställande i kommunen af omröstning rörande den sålunda väckta frågan.

I denna omröstning, som sker med slutna sedlar och som gäller endast förbud eller icke förbud mot ifrågakavande tillstånd till försäljning, äger en hvar välfrejdad myndig man eller kvinna, som är medlem af kommunen, att deltaga.

Frågan kan åter väckas först efter tre år. Besvär må endast anföras, om beslutet förmenas icke ha tillkommit i laga ordning. Om det af denna anledning undanröjes, skall Konungens befallningshafvande förordna om anställande af ny omröstning.»

Till fullständigande af de i motionen n:o 123 anförda data angående hvad i förevarande fråga förut förekommit inom Riksdagen, vill utskottet härom ytterligare meddela följande.

Historik.

Vid 1893 års riksdag hade väckts motion därom, att inga då befintliga eller ifrågasatta nya spirituosa försäljningsställen inom en kommun finge efter viss tid utöfva sin verksamhet förr, än genom omröstning per capita blifvit bestämdt, huruvida inom kommunen spirituosa försäljning skulle få äga rum eller icke; och skulle, enligt det framställda förslaget, rättighet att i dylik omröstning deltaga tillkomma samtliga till 21 års ålder komna, välfrejdade män och kvinnor ej mindre inom de kommuner, hvarest fråga uppstått om inrättande af nya eller bibehållande af redan befintliga försäljningsställen, utan äfven inom angränsande kommuner och de kommuner, som vore belägna på visst afstånd, af t. ex. mindre än en mil.

Med anledning af sistberörda motion åberopade bevillningsutskottet (betänkandet n:o 9) §§ 6, 7, 8, 10 och 13 i brännvinsförsäljningsförordningen; och yttrade utskottet vidare:

»Bestämmandet af huruvida brännvinsförsäljningsrättighet må i en kommun utöfvas är sålunda enligt nu gällande stadganden i allmänhet

öfverlämnadt till kommunens representation jämte vederbörande myndighet.

Enligt utskottets förmenande kan det med skäl sättas i fråga, om ej i nu berörda angelägenhet större inflytande borde inom kommunen tillerkännas flertalets åsikt. Den af motionären i detta syfte föreslagna anordningen synes emellertid utskottet icke kunna förordas, enär densamma uppenbarligen skulle innebära en allt för stor afvikelse från nu gällande grundsatser för kommunala ärendens afgörande.»

På grund af hvad sålunda anförts, hemställde utskottet, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, och blef denna utskottets hemställan af båda kamrarna utan omröstning bifallen.

I den vid 1894 års riksdag i frågan väckta motionen föreslogs aflåtande till Kungl. Maj:t af en skrifvelse med begäran om förslag till ändring i då gällande förordning om försäljning af brännvin m. m., enligt följande grunder:

»1:o. När i stads- eller landtkommun fråga uppstår, att rättighet till annan minuthandel med eller utskänkning af brännvin än sådan, som i stad äger rum på grund af burskap eller särskildt privilegium och på landet kan tillkomma innehafvare af gästgifveri, skall inom kommunen meddelas, åligger det Konungens befallningshafvande, därest inom viss tid skriftlig ansökan därom inkommer, undertecknad af välfrejdade, till myndig ålder komna medborgare af kommunen, som äro svenska medborgare, till ett antal motsvarande minst en tjugonedel af kommunens mantals-skrifna folkmängd, att förordna om anställande i kommunen af omröstning rörande den sålunda väckta frågan.

2:o. I denna omröstning äga alla de kommunalmedlemmar att deltaga, som uppnått myndig ålder, äga god frejd och äro svenska medborgare.

3:o. Omröstningen, som sker med slutna sedlar, gäller endast förbud eller icke förbud mot ifrågasatt upplåtande af försäljningsrättigheter.

4:o. Om förbudsförslaget af mer än hälften af de i omröstningen deltagande antages, träder det i kraft från den tidpunkt, då förut beviljade rättigheter upphöra, och må ny fråga om upplåtande af rättigheter ej väckas förrän efter tre år. Om förslaget af flertalet röstande ogillas, har det förfallit, och kan ny fråga om förbudsomröstning likaledes ej väckas förrän efter tre år.

5:o. Besvär öfver det genom omröstningen fattade beslutet må ej anföras på annan grund, än att det förmenas icke hafva tillkommit i

laglig ordning; och skall Konungens befallningshafvande, därest beslutet af sådan anledning undanröjes, förordna om anställande af ny omröstning.»

Denna motion behandlades af sammansatt bevillnings- och lagutskott, hvilket, efter en utredning om verkningarna inom olika länder af lagstiftningsåtgärder i den föreslagna riktningen, i sitt betänkande (n:o 6) yttrade:

»Af den ofvan lämnade kortfattade redogörelsen för hithörande förhållanden i några länder, särskildt i de af motionären åberopade Nordamerikas förenta stater och England med dess kolonier samt vårt eget land, framgår enligt utskottets åsikt, att det lokala optionssystemet icke är mindre fullständigt tillämpadt i vårt land än uti öfriga anförda länder. De kommunala myndigheterna hafva i Sverige med större framgång än uti de flesta länder inskränkt brännvinsförsäljningen och uti de flesta kommuner för landsbygden till och med infört absolut förbud. Att stadskommunerna hos oss icke ansett sig med framgång kunna genomföra ett dylikt förbud, torde ej väcka förvåning hos den, som sett, att så godt som öfverallt i andra länder, där försök i städerna i den riktningen gjorts, dessa utfallit mindre gynnsamt och måst öfvergifvas. Fördelen att måhända något kunna inskränka förbrukningens totala belopp har uppvägs af den demoralisation och de andra olägenheter, som förbudets kringgående så godt som allestädes medfört. Emellertid äro äfven stadskommunerna i vårt land i sin fulla rätt att genom lokal option införa förbud för minuthandel med eller utskänkning af brännvin, om blott stadsfullmäktige eller allmän rådstuga och magistraten äro ense om fördelen däraf.

Utskottet har icke uti de af motionärerna anförda utländska förhållandena kunnat finna något exempel på, att den lokala optionen varit uppdragen åt en vidsträcktare krets röstberättigade än den, som utgjorts af de i allmänhet i kommunala angelägenheter röstberättigade, men väl har det visat sig på flera ställen fördelaktigt att lägga afgörandet i händerna på ett mindre antal personer, som representera ett större område, i ändamål att minska deras inflytande, hvilkas intressen mer eller mindre vore förbundna med spirituosaförsäljningen. I likhet med förliden Riksdags bevillningsutskott, medgifver utskottet visserligen, att önskvärdt vore, det ett större inflytande än nu är fallet tillerkändes flertalets åsikt, men anser, att den af motionärerna föreslagna anordningen skulle alltför mycket avvika från de nu i kommunala angelägenheter rådande rösträttsförhållandena. Med brännvinsförsäljningen äro förbundna så stora intressen, och sättet för dess tillämpning är af så ingripande betydelse för kommunernas lugna

och lifskraftiga utveckling, att något talande skäl näppeligen torde kunna anföras, hvarför icke hithörande frågor borde afgöras på enahanda sätt och af samma korporationer som kommunens öfriga angelägenheter. Nykterhetsfrågorna hafva såväl i vårt land som i andra länder visat sig äga förmågan att sätta sinnena i sådan rörelse, att snarare mer än mindre betänksamhet och mogenhet i uppfattningen erfordras för deras lugna pröfvande än vid andra af de oftare förekommande kommunala frågorna.

Såväl licenssystemet som än mer en på den lokala optionen grundad ren förbudslagstiftning innebär enligt utskottets uppfattning ett sådant ingripande i den enskilde individens handlingsfrihet och lefnadsförhållanden, att hvarje fortskridande på dessa vägar bör ske endast i mån som det allmänna rättsmedvetandet uppbär och gillar de föreslagna åtgärderna. Ett förhastadt steg i nämnda riktning — låt vara framkalladt af aldrig så välmenande och entusiastiska sträfvanden — framkallar lätt motsatsen af den verkan, som åsyftas.»

Utskottet hemställde på sålunda anförda grunder, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, och denna hemställan bifölls af Riksdagen, af Första Kammaren utan föregående diskussion och utan votering, samt af Andra Kammaren, efter diskussion, med 141 röster mot 74, hvilka afgåfvos för bifall till motionen.

En motion med alldeles samma förslag som det i sist omnämnda motion framställda förekom jämväl vid 1896 års riksdag, därvid till stöd för förslaget åberopades, bland annat, resultaten af en i Norge nyligen antagen brännvinslag.

I sitt i anledning af motionen afgifna betänkande (n:o 1) förklarade sig bevillningsutskottet icke anse förslaget innefatta bättre bestämmelser än dem, som redan vore gällande i fråga om sättet för bestämmande af rättigheter till minuthandel med och utskänkning af brännvin; och yttrade utskottet vidare:

»Redan enligt nu gällande förordning har i de flesta landtkommuner fullständigt förbud blifvit infördt, och möjlighet att få sådant förbud till stånd finnes äfven för städerna. Det torde nämligen icke lida något tvifvel, att stadsfullmäktige eller allmän rådstuga och magistraten skulle afstyrka beviljandet af försäljningsrätt inom staden, om en mera allmän önskan i sådan riktning skulle göra sig gällande inom samhället. Att i denna fråga gifva de röstberättigade lika rösträtt, eller, såsom i motionen föreslagits, utsträcka rösträtten än ytterligare genom att lägga afgörandet i händerna

på en så vidsträckt krets röstberättigade som kommunens alla till myndig ålder komna medlemmar, män och kvinnor, hvilka äga god frejd och äro svenska medborgare, finner utskottet innebära en alltför stor afvikelse från nu gällande grundsatser för kommunala ärendens afgörande; hvarförutom, såsom 1894 års sammansatta bevillnings- och lagutskott i sitt ofvan omförmälda betänkande jämväl framhållit, med brännvinsförsäljningen äro förbundna så stora intressen och sättet för dess tillämpning är af så ingripande betydelse för kommunernas lugna och lifskraftiga utveckling, att skäl icke förefinnes att afgöra hithörande frågor på annat sätt än öfriga kommunala angelägenheter. Hvad beträffar den af motionären åberopade, i Norge införda nya brännvinslagen, anser utskottet, att, i anseende till den korta tid, som förflutit efter dess antagande, verkningarna af nämnda lag ännu icke hunnit så tydligt framträda, att häraf kan hämtas något föredöme.»

Utskottet hemställde förty, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas, och Riksdagen fattade sitt beslut i enlighet med denna utskottets hemställan. Sagda beslut fattades af Första Kammaren utan föregången diskussion och utan votering samt af Andra Kammaren, efter diskussion, med 121 röster mot 58, hvilka afgåfvos för bifall till motionen.

Slutligen framställdes i en vid 1902 års riksdag väckt motion samma yrkande som i den ofvan omförmälda motionen af år 1894.

I sitt öfver motionen afgifna betänkande (n:o 18) lämnade bevillningsutskottet till en början en på officiella statistiska uppgifter grundad redogörelse för dittills kända verkningar af den norska brännvinsförsäljningslagen af den 24 juli 1894.

Härefter anförde bevillningsutskottet:

»Såsom af förestående kortfattade redogörelse framgår, har man i Norge i åtskilliga städer, i hvilka på grund af allmän omröstning brännvinsförsäljningen afskaffats, funnit sig föranlåten att redan vid första tillfälle till ny omröstning åter medgifva dylik försäljning. Då det dessutom visat sig, att den i Norge gällande lagstiftningen icke ledt till någon stadigvarande minskning i spritförbrukningen, torde man kunna säga, att denna lagstiftning icke utgör ett föredöme, som manar till efterföljd.

För öfrigt vill utskottet erinra, att enligt hos oss gällande brännvinsförsäljningsförordning kan den kommunala representationen i landkommun och i stadskommun, om den är enig med magistraten, förhindra minut-handel med och utskänkning af brännvin.»

Bevillningsutskottet hemställde om afslag å motionen, emot hvilken hemställan någon reservation icke afgafs inom utskottet. Utskottets hemställan blef utan votering bifallen af såväl Första som Andra Kammaren.

*Utskottets
yttrande.*

I motionen n:o 123 förekommer, efter omförmälände, bland annat, af det i Norge å ifrågavarande område gällande »kommunala veto», följande uttalande, hvilket synes vara af motionärerna afsedt att gälla äfven de norska förhållandena:

»Verkningarna af det på detta sätt införda lokala förbudet anses, såvidt vi inhämtat, vara synnerligen tillfredsställande.»

Huru märkligt olika uppfattningen kan vara i denna fråga, framgår emellertid af ett år 1898 afgifvet betänkande af den kommitté, som tillsatts af den norska regeringen för att allsidigt pröfva och uttala sig om brännvinslagstiftningen och hvars mandat efter hand utsträcktes att omfatta äfven lagstiftningen angående handeln med vin, öl m. m. Denna kommitté framhåller, hursom lagen af år 1894 befordrat superiet, befrämjat lönkrögeri och olaga försäljning, lönbränning samt utbredning af andra och skadligare drycker äfvensom tillfogat inhemsk handel och näring onödig skada med motsvarande fördel för utlänningar. Kommittén säger vidare, att smugglingen blifvit allmän, att lönbränningen, som under 30—40 år varit okänd, börjat bedrifvas på skilda orter, och att nykterheten icke befordrats utan för städernas vidkommande gått ned. Nyttan af förbudet i de städer, där brännvinshandeln afskaffats, uppvägte icke olägenheterna däraf. Förbudet vore icke effektivt i fråga om dem, som vore begifna på starka drycker, eftersom smyghandeln visat sig icke kunna hindras. Utländskt brännvin kunde icke hindras att inkomma i landet i betydliga mängder och göra förbudet illusoriskt. Kommittén förutspådde, att framdeles, under än trängre förbudsförhållanden, drinkarne komme att tillgripa äfven skadliga surrogat, såsom petroleum, denaturerad sprit och polityr, hvilka vätskor redan då icke voro okända berusningsmedel. Hufvudsakliga klandret af 1894 års lag riktades dock mot den därigenom införda allmänna folkomröstningen i städerna och det sålunda åstadkomna osäkerhetstillståndet för bolagsinstitutionen, hvilken kommittén varmt omfattade, hvarför kommittén föreslog lagens förändring. I sådant hänseende framlade kommittén två alternativa förslag, af hvilka det, som innefattade afskaffande af folkomröstningen, förordades af kommitténs flertal.

Efter lagen af 1894 hade det s. k. laddevinet börjat strömma in öfver landet. Med detta s. k. vin, hvilket utgjorde en blandning af sprit, extrakter och vatten, varierande i styrka mellan 18 och 22 proc., hade superiet tagit ökad fart. Såsom botemedel häremot förordade kommittén en liberalare lagstiftning, men från absolutistiskt håll yrkades det oakadt på förbudslag.

Resultatet af det nu berörda lagstiftningsarbetet blef lagen af den 17 maj 1904 angående försäljning och utskänkning af brännvin, öl, vin, fruktvin och mjöd, i hvilken lag beträffande minuthandel och utskänkning af brännvin i städerna den allmänna folkomröstningen bibehållits.

Efter de första omröstningarna i anledning af 1894 års lag har emellertid icke i någon norsk stad brännvinsförsäljningen nedvoterats.

Jämte det utskottet sålunda haft sin uppmärksamhet riktad på det kommunala rusdrycksvetot i Norge, har utskottet tillika tagit del af vissa undersökningar rörande motsvarande förhållanden i Nordamerika, hvilka under senaste tid företagits af från Finland särskildt utsände delegerade.

Bedömda efter hittills i vårt land upprätthållna anspråk på effektivitet i rusdryckslagstiftningens tillämpning synas förhållandena i de nordamerikanska stater, där »local option» eller förbudslagstiftning i annan form är gällande, ingalunda vara tillfredsställande. Såväl på grund häraf som äfven med hänsyn till rusdryckslagstiftningens ställning i Nordamerika såsom en politisk partifråga lärer detta lands lagstiftning icke lämpligen böra uppställas såsom ett föredöme uti ifrågavarande afseende, värdt att efterfölja.

Samtliga för utskottet tillgängliga upplysningar gifva vid handen, att ingenstädes, där genom allmän folkomröstning förbud mot försäljning af rusdrycker införts, förbudet medfört åsyftad verkan. I stället för kontrollerad och till lagöfverträdelse icke lockande rusdrycksförsäljning har uppstått en okontrollerad dylik försäljning. Och om de allmänna moraliska vådorna af sådan lagstridig handel torde meningarna icke kunna vara delade.

I sådan riktning har ock Riksdagen vid ett föregående tillfälle uttalat sig, nämligen då Riksdagen år 1897 i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställde om upphäfvande af det då gällande förbudet emot införsel af brännvin till lappmarkerna. Såsom skäl härför anfördes därvid, bland annat, att Riksdagen väntade, det sedligheten skulle befrämjas af en dylik åtgärd, ty ett absolut förbud mot införsel af spritdrycker till en ort måste, såsom af erfarenheten bekräftas, med nödvändighet medföra förbudets

öfverträdande, hvaraf åter följde bristande aktning för lagarnas helgd, då dessas efterlevande ej kunde upprätthållas. Om åter tillfälle lämnades befolkningen att på lagligt sätt åtkomma spritdrycker, medförde detta bland annat den stora fördelen, att frestelsen till anskaffande af spritdrycker på oloflig väg minskades, och myndigheterna blefve i stånd att utöfva en effektiv kontroll öfver försäljningen.

De i främmande länder vunna praktiska erfarenheter på detta område lära icke heller kunna lämnas utan beaktande. Särskildt synas de omdömen, som i Norge afgifvits från sakkunnigt håll rörande verkningsarna därstädes af det kommunala vetot medelst allmän folkomröstning, tydligt ådagalägga, att införande af dylikt veto i vårt land icke skulle lända nykterhetsarbetet till båtнад.

I motionen n:o 123 häfdas den uppfattning, att det skulle vara lämpligt att på ett speciellt, noga begränsadt område af det kommunala lifvet få den allmänna rösträtten tillämpad. Häremot vill utskottet uttala den åsikt, att det — oafsedt de ofvan anförda missförhållanden, som kunna förväntas inträda, därest allmän folkomröstning i rusdrycksfrågor blefve införd — tvärtom icke synes lämpligt att på sålunda föreslaget sätt införa speciella rösträttsgrunder för afgörandet af särskilda kommunala angelägenheter. Då förslag till vidtgående reformer med afseende å den kommunala rösträtten i dess helhet nu föreligga till Riksdagens pröfning, synes ock den af motionärerna ifrågasatta anordning desto mindre af behovet påkallad, som, därest en reform af hela den kommunala rösträtten i sålunda föreslagen omfattning varder genomförd, flertalets åsikt skulle på behörigt sätt kunna göra sig gällande i den förevarande frågan. I sådant hänseende anser sig utskottet böra erinra att, därest den af Kungl. Maj:t föreslagna röstskala för utöfvande af kommunal rösträtt tillämpats vid de i motionen n:o 123 anförda exemplen på »fyrksegrar för utskänkning», resultatet i samtliga de anförda fallen med säkerhet kan antagas hafva blifvit i enlighet med flertalet röstades åsikt.

Med erinran, att gällande författningar redan innehålla stadganden om kommunal vetorätt beträffande såväl detaljhandel med brännvin som utskänkning af vin och öl, vill utskottet slutligen fästa uppmärksamhet därå, att den nu ifrågasatta folkomröstningen ingalunda innebär absolut visshet för ernående i alla fall af beslut i sådan riktning, som motionerna uppenbarligen åsyfta. Det kan nämligen ganska väl tänkas, att till följd af verksam agitation bland de många röstberättigade flertalet uttalar sig

för en försäljningsrätt, som icke skulle blifvit beviljad, därest frågan fått behandlas i nu lagstadgad ordning.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet,

1:o) att de förevarande motionerna rörande införande af kommunalt veto med allmän folkomröstning i fråga om försäljning af brännvin icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt

2:o) att de förevarande motionerna rörande införande af kommunalt veto med allmän folkomröstning i fråga om försäljning af vin och öl icke heller måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 25 april 1907.

På sammansatta bevillnings- och lagutskottets vägnar:

C. A. SJÖCRONA.

Reservation

af herrar *O. A. Eriksson, G. Jansson, O. Berg, C. P. Jansson* och *Lindhagen*, hvilka anført:

»Såsom utskottet erinrat innehålla gällande författningar redan stadganden om kommunal vetorätt mot såväl detaljhandel med brännvin som utskänkning af vin och öl. De ifrågavarande motionerna afse endast att låta afgörandet af dylika frågor ske genom allmän och lika omröstning bland alla kommunens medlemmar i stället för enligt gällande kommunal rösträttsgrund.

Detta af nykterhetsvännerna i landet sedan länge framställda kraf är grundadt på den erfarenheten, att det lagstadgade vetot ofta är svårt att genomföra äfven när saken otvifvelaktigt understödjes af flertalet kommunmedlemmar, därför att de medlemmar, som i följd af sitt höga röstetal diktera utgången, i allmänhet stå mera främmande inför nykterhetsrörelsen än menige man, ja mången gång visa sig rent af fientliga mot densamma. Ett ytterligare vittnesbörd härom är också att den fyrkvalda Första Kammaren vid tidigare behandling af enahanda framställningar som de ifrågavarande merendels icke ägnat frågan ens någon diskussion. Vid sådana förhållanden och då såsom motionärerna anfört försäljning af rusdrycker ej blott är en närings- eller skattefråga utan en sedlighetsfråga, som på det närmaste berör den enskildes och familjens lif, göres från nykterhetsfolkets sida gällande att den kommunala rösträtten, oafsedt hvad därom eljest är stadgadt, bör i förevarande fall vara allmän och lika.

Häremot har nu utskottet invändt för det första, att samtliga för utskottet tillgängliga upplysningar gåfve vid handen, att ingenstädes, där genom allmän folkomröstning förbud mot försäljning af rusdrycker införts, förbudet medfört åsyftad verkan. I stället för kontrollerad och till lagöfverträdelse icke lockande rusdrycksförsäljning skulle uppstått en okontrollerad dylik försäljning.

Gärna skall medgifvas, att en lagstiftning på ifrågavarande område likaväl som mången annan lagstiftning kan gifva anledning till försök att kringgå densamma och att under vissa förhållanden dylika försök kunna antaga den omfattning och framträda på sådant sätt, att de gifva upphof till verkliga missförhållanden. Men detta bör här lika litet som i fråga om annan lagstiftning i och för sig utgöra ett oafvisligt förhinder att söka på bästa sätt genomföra en ordning, som är principiellt riktig och syftar till befrämjandet af ett stort samhällsgagn. Och hvad angår de erfarenheter utskottet trott sig hafva inhämtat från utlandet så äro dessa icke af beskaffenhet att därpå med fog kan byggas normer för svenska förhållanden. Det är omöjligt att på afstånd kunna bedöma omfattningen och orsakerna till de påstådda missförhållandena, och de af utskottet uppletade omdömen, hvarpå utskottet åberopar sig, äro måhända fälda af personer, som genom förutfattade meningar ofrivilligt ledts att öfverdrifva saken, utan att utskottet blifvit i tillfälle att höra äfven andra sidans meningar.

Härmed må nu förhålla sig huru som helst, så synes man dock vid denna saks bedömande väl främst böra lita till våra egna erfaren-

heter, hvilka utskottet emellertid icke alls inlåtit sig på. I en mängd af våra landskommuner har man dock lyckats redan genomföra lokalt veto mot försäljning af såväl brännvin som vin och öl; och det har icke försörts, att detta ledt till olägenheter, som göra beslutets upphäfvande önskvärdt, utan tvärt om sägas åtgärderna i de allra flesta fall haft utslutande goda verkningar. Det är påtagligt, att en utvidgad möjlighet för andra landskommuner att där införa enahanda ordning bör i regeln kunna antagas skola hafva samma goda verkan.

Beträffande åter städerna så hafva vi visserligen ännu ej någon erfarenhet om ett lokalt vetos verkningar, och det må villigt vidgås, att i åtskilliga bland dem af naturliga skäl lättare skall uppstå försök att kringgå förbudet. Men mycket beror här på den stränghet, hvarmed lagen tillämpas. Utskottet har alldeles glömt omnämna, hurusom de af utskottet åberopade utsagorna om utländska förhållanden äfven innefattade vittnesbörd om, att vederbörande myndigheter på ort och ställe syntes på ett för svenska förhållanden okänt sätt öppet öfverse med de mest flagranta öfverträdelser af ett genomfördt lokalt veto. Ett dylikt uppträdande af lagens väktare får man hoppas ej skall anses förenligt med svensk åskådning, och därtill kommer, att hos oss nykterhetsrörelsen växt sig så stark och målmedveten, att lagens handhafvare helt visst skola hos nykterhetsorganisationerna erhålla verksamt bistånd i förbudets öfvervakande. För öfrigt ankommer det på medlemmarne i hvarje stadskommun att själfva bedöma lämpligheten af vetots begagnande och visar sig vid tillämpningen väsentliga olägenheter, får väl detta föranleda kommunen till särskilda åtgöranden eller i olyckligaste fall beslutets upphäfvande. Men ingalunda kan en dylik eventualitet få tjäna till förevändning att motsätta sig ett försök med en lagstiftning af ifrågavarande beskaffenhet.

Utskottet synes ock vackla åtskilligt i sin ståndpunkt, då det framhåller, att en utsträckt rösträtt kanske också kunde leda till, att en försäljningsrätt komme till stånd, som icke skulle blifvit beviljad, därest frågan fått behandlas i nu lagstadgad ordning. En dylik farhåga, som oss veterligen nu för första gången framförts, synes oss icke mot erfarenhetens vittnesbörd vara grundad, och skulle så i något fall ske, så är det ju icke annat än tillbörligt, att flertalets vilja blir gällande.

Till sist har utskottet erinrat, att därest en reform af hela den kommunala rösträtten i den af Kungl. Maj:t vid innevarande riksdag föreslagna ordning varder genomförd, flertalets åsikt skulle på behörigt sätt kunna

göra sig gällande äfven i den förevarande frågan. Häremot måste framhållas, att nämnda reform, som för öfrigt ännu är endast ett förslag, visserligen lämnar det stora flertalet af en kommuns medlemmar ett något vidgad utflytande. Men obestridligt är å andra sidan, att ägarne af de större röstetalen fortfarande skola innehafva det öfvervägande inflytandet, och den ifrågasatta reformen kan således aldrig fylla den uppgift, som motionärerna med sitt förslag velat tillgodose. En hufvudpunkt i det senare är dessutom, att kvinnorna och särskildt hustrurna, som mest lida under männens dryckenskap, få tillfälle att afgifva sin röst, hvilket icke är fallet med Kungl. Maj:ts förenämnda förslag.

Då vi sålunda finna motionärernas hemställan förtjänt af bifall, men något direkt beslut af Riksdagen, såsom herr Thavenius påyrkat, ej lär kunna ifrågasättas hemställa vi:

1:o att Riksdagen med anledning af förenämnda motioner n:is 13 och 123 ville hos Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen af förslag till bestämmelser, i syfte att afgörandet inom kommun af väckt fråga om tillstånd till detaljhandel med brännvin måtte äga rum medelst allmän och lika rösträtt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med motionärens förslag

2:o att Riksdagen med anledning af förenämnda motioner n:is 14 och 124 ville hos Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen af förslag till bestämmelser i syfte att afgörandet inom kommun af väckt fråga om tillstånd till försäljning af öl eller vin måtte äga rum medelst allmän och lika rösträtt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med motionärernas förslag».